

35STE JAARGANG, JUNI 2024
EEN UITGAVE VAN DE FAMILIESTICHTING HASELHOFF, WEDDE

Haselhoff *Bulletin* 1/24

35 JAAR

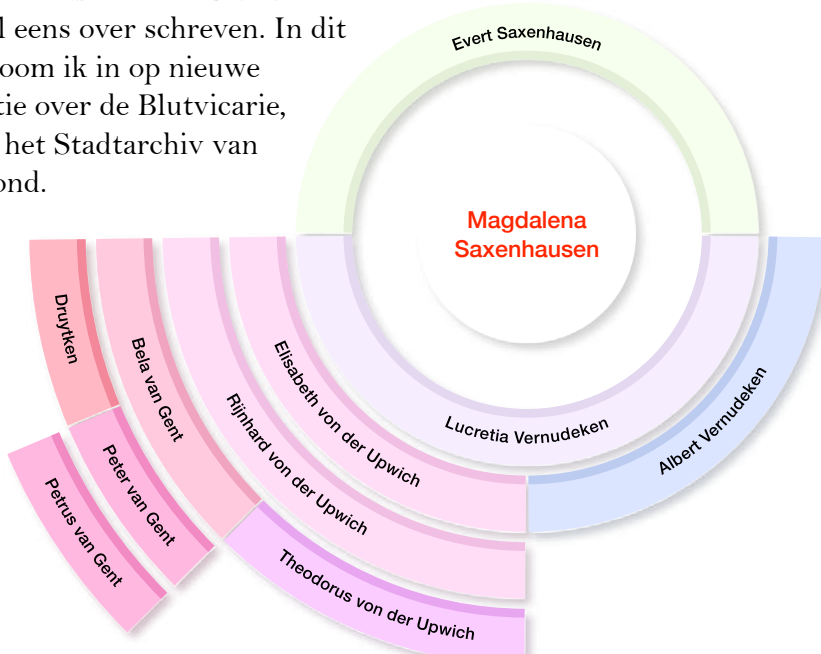
1989 - 2024

De Blutvicarie van Petrus en Stephanus van Gent en de genealogie Van der Upwich

In 2019 vond Albert Haselhoff in het Stadsarchief van Amsterdam de doop van Magdalena Saxenhausen, de tweede echtgenote van Derck Haselhoff. Samen met Roelof Haselhoff zocht hij op basis daarvan uit dat haar grootmoeder Elisabeth von der Upwich was. Zij stamde uit een oude familie uit het Duitse plaatsje Wesel en is rond 1560 geboren. Elisabeths vader was Rijnhard von der Upwich en diens ouders waren Theodorus von der Upwich en Bela van Gent. De voorouders van Bela van Gent, broers Petrus en Stephanus van Gent, stichtten in 1431 een Blutvicarie, waar Albert en Roelof Haselhoff eerder al eens over schreven. In dit artikel zoom ik in op nieuwe informatie over de Blutvicarie, die ik in het Stadtarchiv van Wesel vond.

Daarnaast ga ik in op de rol die Jan Carel van der Upwich, ook een nazaat van Petrus en Stephanus van Gent, hier in de tweede helft van de achttiende eeuw in speelde. ¹

De afstammingslijn van Magdalena Saxenhausen naar Petrus van Gent. Hij was de oprichter van de altaren in de Willibrordidom, samen met zijn broer Stephanus. Wellicht zit tussen Peter en Petrus van Gent nog een generatie. Hiervan is de naam onbekend.

Albert en Roelof schrijven in het tweede Haselhoff*Bulletin* van 2019 dat ze in het archief van Wesel een document over ‘der Gent und Upwichsen Blut Vicarie’ vonden, die bijgehouden is tussen 1781 en 1813. Hierin was correspondentie te vinden van nazaten van de Van Gents, die aanspraak maakten op dit fonds. Het kon door bloedverwanten ingezet worden als ze financiële steun wensten bij allerhande zaken, zoals een studie.²

Niet één, maar twee vicariedossiers

Het zestiende-eeuwse vicariedossier in de studiezaal van het Stadtarchiv Wesel. Erboven ligt de genealogie van Jan Carel van der Upwich uit 1776.

Toen ik zelf in het archief in Wesel was, wilde ik dit document ook inzien. Ik vroeg ernaar bij de medewerkers, maar ik kreeg een ander en veel ouder document in handen: ‘Gentischen blutvicarie 1557-1785’.³

Een perkamenten boekwerk met meer dan driehonderd pagina's start met een soort afschrift van de oprichting van de vicarie rond 1430, en dat vervolgens tweehonderd jaar aan akten bevat van familieleden die aanspraak maken op de vicarie. Regelmatig lijkt het best een uitdaging voor hen om te bewijzen dat ze familie zijn van familie Van Gent en Von der Upwich, dus het zit vol met getekende stamboompjes en rechtszaken. Het dossier bevat ontzettend veel, nu nog niet geanalyseerde informatie, dus daar kom ik in een toekomstig artikel op terug.

Jan Carel van der Upwich en zijn genealogie

De archiefmedewerkers van Wesel overhandigden mij ook de genealogie van de familie Van der Upwich, in 1776 opgesteld door Jan Carel van der Upwich.⁴ Hij was een nazaat van een tak die via Doesburg in Amsterdam terecht was gekomen.⁵ Albert en Roelof gebruikten deze genealogie als basis voor hun artikel en dus was ik benieuwd of ik kon

achterhalen welke bronnen Jan Carel gebruikt zou kunnen hebben. Met name de eerste generaties zijn zeer summier beschreven, dus ik twijfelde aan de betrouwbaarheid. Magdalena Saxenhausens grootmoeder Elisabeth von der Upwich staat er bijvoorbeeld als ongetrouwd en kinderloos in, en we weten dat dit onjuist is. Bovendien maakte vrijwel niemand voor zijn plezier een genealogie in de achttiende eeuw, dus ik was ook benieuwd naar zijn beweegredenen.

Antwoorden vond ik te over. Voor generaties vanaf de zeventiende eeuw maakte Jan Carel gebruik van de doop- en trouwboeken van de

Portret van een man, vermoedelijk Jan Carel van der Upwich, door Christiaan van Geelen. Bron: Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis.

Willibrordidom van Wesel. Vele doop- en trouwvermeldingen in zijn boek komen precies overeen met de registers, zoals mijn steekproef in het archief in Wesel uitwees. Die gaan terug tot grofweg 1580, dus de bron die hij voor de vroegste generaties gebruikte bleef nog even duister.

Levensloop van Jan Carel van der Upwich

Jan Carel van der Upwich werd geboren op 15 augustus 1734 en trouwde tweemaal, beide keren in voormalig Batavia, omdat hij vanaf 1756 sergeant was bij de VOC. In 1761, toen hij terugkeerde naar de Republiek, was hij koopman en fiscaal van de retourvloot.⁶ Zijn eerste huwelijk was op 8 juli 1758 met Anna Maria Swellengrebel en zijn tweede op 1 november 1760 met Balthazarina Johanna Pasques de Charonnes.⁷ Zijn eerste vrouw is kort na het huwelijk overleden. Met zijn tweede vrouw kreeg hij een zoon, Jan Balthazar van der Upwich, die hun hele vermogen erfde. Dat kwam neer op vijftigduizend gulden, in die tijd een enorm bedrag. Dit hadden ze onder meer opgebouwd met 'hunne effecten in het Koninkrijk van Groot Brittannien'.⁸ Ze bewoonden vanaf 1780 een pand aan de Keizersgracht in Amsterdam, tussen de Reestraat en de Berenstraat.⁹ Jan Carel was actief als koopman

en verzamelde schilderijen, zilveren medailles, leg- en gedenkpenningen betreffende de Nederlandse geschiedenis. Ook had hij een collectie van boeken en muziekinstrumenten.¹⁰

De vermelding in het vicariedossier

Jan Carel had kortom de middelen en interesse om historisch onderzoek te doen. Toen ik het vicariedossier goed bestudeerde, werd het aannemelijk dat hij reeds op vroege leeftijd van de Blutvicarie hoorde. In de brief uit 1742 schrijft Carl Wilhelm van de Sande uit Bredevoort, die via moederskant verwant was aan de familie Van der Upwich, over een telg Van der Upwich. Hij noemt hem Johan Carl van der Upwich. Vermoedelijk wordt hier Jan Carel mee bedoeld. De informatie die Van de Sande geeft klopt precies met de informatie die over de Jan Carel te achterhalen is. Hij schrijft dat Van der Upwichts vader naar 'Ostindieu' is vertrokken om te trouwen. In 1742 was Jan Carel net een jaar vaderloos. Johan Herman Christiaan van der Upwich is in 1741 bij Plymouth op een schip van de VOC overleden.¹¹

Zijn moeder wordt vermeld als een dochter van 'des Ehemaligen Weselschen post meister' Kreijen. Dat zou ook kunnen kloppen: Jan Carels

Een deel van de brief van Carl Wilhelm van de Sande in het vicariedossier.

moeder was Ernestina Henrietta Krey.¹² Mogelijk probeerde Wilhelm van der Sande een beurs te regelen voor de jonge Jan Carel, die acht jaar was op het moment van schrijven. Van de Sande schrijft dat hij zelf de financiële middelen niet heeft om Johan Carl te helpen en vraagt of de Blutvicarie bij kan springen. Doordat de genealogie van Jan Carel uit 1776 precies overeenkomt met de doopboeken en het vicariedossier, is het duidelijk dat hij deze bronnen gebruikte. Uit

deze vermelding blijkt dat het zaadje wellicht al op jonge leeftijd bij Jan Carel is geplant.

Waar het allemaal begon: de stichting van de Blutvicarie

Een mooi detail is dat de nazaten van Petrus en Stephanus van Gent in 1557, het jaar waarin het dossier over de Blutvicarie start, niet meer precies wisten wanneer de vicarie was opgericht. Ze gokten op 1430. Ook in het tweedelige *Geschichte der Stadt Wesel* wordt de oprichting van de Blutvicarie geschat, daar op 1429.¹³ Maar in werkelijkheid heeft de stichting in 1431 plaatsgevonden. In het archief van Wesel kreeg ik vlak voor vertrek de tekst van een tot nu toe onbekende oorkonde in handen, waarin wordt beschreven dat paus Eugenius IV op 18 april 1431 toestemming geeft aan Petrus en Stephanus van Gent en Stephanus vanden Ryn voor het oprichten van een

tweetal altaren in de Willibrordidom van Wesel.¹⁴ Zo eindigde ik bij het begin, bijna zes eeuwen geleden. Voor genealogische begrippen een ongelofelijke tijd geleden

Papst Eugen IV beauftragt den Decant des Stiftes St. Maria in Rees met folgender Aufgabe. Bürgermeister, Schöffen und Rat sowie die Weseler Bürger Stephanus vanden Ryn sowie Petrus und Stephanus de Genth hätten ihm berichtet, sie hätten für ihr, ihrer Eltern und Vorfahren Seelenheil usw zur Ehre Gottes, zum Lobe und Ruhme der hl. Maria und aller Heiligen sowie zur Vermehrung des Gottesdienstes Altäre gestiftet, und zwar Bürgemester, Schöffen und Rat einen zu Ehren des hl. Antonius conf., die genannten Bürger einen zu Ehren der hl. Katharina, und zwar in der Pfarrkirche zu St. Willibrord in Wesel. Diese "ewigen Vikarien oder Capellanien" sollten mit zwei Priestern oder Kleriken in dem Alter, daß sie binnen Jahresfrist Priester werden könnten, besetzt werden. Fredericus Rogge, Propst des Klosters Kappenberg vom Prämonstrantenserorden, als "versus patronus" der genannten Pfarrkirche sowie Everhardus de Werne, Kanoniker zur Münster und Rektor der genannten Kirche, hätten ihre Zustimmung zu der Stiftung gegeben. Das Kollations-recht für beide Altäre solle in der Hand von Bürgemeister, Schöffen und Rat liegen, d.h. wenn die genannten Bürger nicht mehr am Leben seien. Jedoch solle für den

De Grosser Markt in Wesel, met de Willibrordidom en de gereconstrueerde gevel van het stadhuis. Foto: auteur.

Katharinenaltar in erster Linie einer aus der Blutsverwandschaft der genannten Bürger vorgeschlagen werden. Der Papst fordert den Dechanten auf, diese Stiftung zu bestätigen.

**Het wapen van de familie Van der Upwich
Bron: A.A. Vorsterman van Oyen, Stam- en
Wapenboek van aanzienlijke Nederlandsche
Familiën dl. 3, 1890.**

BAS VAN DER HEIDE

Bronvermelding:

1 Dit artikel had ik niet kunnen schrijven zonder het vooronderzoek van Albert en Roelof Hazelhoff en de hulp van genealoog Johan Waterborg, die als tolk en adviseur optrad in het Stadsarchief van Wesel.

2 Stadsarchief Wesel (SW), Capsel 258 (Magistratsregistratur A1), nr. 2 (Acta wegens der Gent- und Upwichen Blut-Vicarie ab anno 1781 bis 1813).

3 SW, Capsel 52 (Stiftungsregistratur A2), nr. 1, (Gentischen blutvicarie 1557-1785)

4. Jan Carel van der Upwich, Genealogia van de Van der Upwichs: familie beginnende

5 A.A. Vorsterman van Oyen, Stam- en Wapenboek van aanzienlijke Nederlandsche Familiën III (Groningen: J.B. Wolters, 1890), 242-43.

6 Nationaal Archief (NA), toegang 1.04.02 (Inventaris van het archief van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC), 1602-1795), inventarisnummer 6340, folio 205; NA, toegang 1.04.02, inventarisnummer 2998 (Overgekomen brieven en papieren uit Indië aan de Heren XVII en de kamer Amsterdam), eerste boek: Batavia, eerste deel 1762), folio 363.

7 W. Wijnadts van Resant, "Huwelijken te Batavia in den Compagnies tijd" in De Nederlandsche Leeuw, nr. 22 (Den Haag: Genealogisch-Heraldiek Genootschap, 1904): kolom 245 en 247.

8 Stadsarchief Amsterdam (SA), toegang 5075 (Notariële archieven), inventarisnummer 16375, aktenummer 361.

9 SA, toegang 5062 (Kwijtscheldingen), inventarisnummer 154.

10 Amsterdamse Courant, 5 mei 1795. Amsterdam: Cornelis van Leeuwen.

11 A.A. Vorsterman van Oyen, Stam- en Wapenboek van aanzienlijke Nederlandsche Familiën III, 243; NA, toegang 1.04.02, inventarisnummer 6124, folio 114.

12 SW, Capsel 52, nr. 1, folio 41.

13 Martin Wilhelm Roelen, "Wesel im Spätmittelalter", in Geschichte der Stadt Wesel band 1, bewerkt door Martin Wilhelm Roelen (Düsseldorf: Schwann im Patmos-Verlag, 1991), 110-165, hier 122.

14 SW, Capsel 24, nr. 98, 18 april 1431.